

Rafał Kęsek

(R)ewolucja doktrynalna w sferze bezpieczeństwa Ukrainy na przełomie 2014

Ante Portas. Studia nad bezpieczeństwem nr 1 (6), 237-247

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Rafał Kęsek
Uniwersytet Jagielloński

(R)EWOLUCJA DOKTRYNALNA W SFERZE BEZPIECZEŃSTWA UKRAINY NA PRZEŁOMIE 2014/2015

(Doctrinal (R)evolution in the Security Sphere of Ukraine at the Turn of 2014/2015)

Streszczenie:

Na przełomie 2014 i 2015 roku Ukraina wprowadziła szereg fundamentalnych zmian w sferze bezpieczeństwa na poziomie doktrynalnym. Aneksja Krymu oraz agresja rosyjska zmusiły Ukrainę do zmiany nie tylko dokumentów konstytuujących w obszarze bezpieczeństwa państwowego, ale również sposobu myślenia o własnym bezpieczeństwie. Niniejszy artykuł zawiera podstawową charakterystykę nowoprzyjętych założeń doktrynalnych. W tekście omówione zostały kluczowe zapisy Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy oraz Doktryny Wojennej Ukrainy.

Summary:

At the turn of 2014/2015 Ukraine has introduced fundamental changes in the security sphere, on a doctrinal level. The annexation of the Crimea and the Russian aggression in Ukraine forced Ukraine to change not only the documents describing the security system but also a way of thinking about own security. This article contains basic characteristics of the new doctrinal assumptions. The text discusses the key provisions of Ukraine's National Security Strategy and Military Doctrine of Ukraine.

Słowa kluczowe:

Bezpieczeństwo narodowe, Ukraina, Rosja, doktryna, agresja, wojna

Key words:

National security, Ukraine, Russia, doctrine, aggression, war

Wstęp

Po uzyskaniu niepodległości w 1991 roku Ukraina opracowała i zatwierdziła wszystkie bazowe dokumenty opisujące politykę i strategię państwa w

sferze bezpieczeństwa narodowego (w tym Koncepcję [podstawy] bezpieczeństwa narodowego, Strategię Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy oraz Doktrynę Wojenną Ukrainy). Mimo iż dokumenty te, zwłaszcza Doktryna Wojenna Ukrainy i Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy, były kilkakrotnie modyfikowane i zmieniane, w kontekście rosyjskiej agresji 2014 roku okazały się zbiorem chybionych założeń i martwych zapisów. Znamienne, iż żaden z wyżej wymienionych dokumentów, a także szczegółowe plany i scenariusze przygotowywane na ich podstawie przez Ministerstwo Obrony Ukrainy na przełomie XX i XXI wieku nie przewidywały, choćby czysto hipotetycznej, agresji wojskowej ze strony Federacji Rosyjskiej (FR). Rosja była co prawda postrzegana jako kluczowy „problem” w polityce zagranicznej Ukrainy, niemniej nigdy oficjalnie nie traktowano Rosji jako potencjalnego agresora. Wśród ukraińskich decydentów politycznych i wojskowych, nie tylko z tzw. opcji pro-rosyjskiej, dominowało przekonanie, iż stosunki ukraińsko-rosyjskie, choć konfliktogenne, mają jednocześnie charakter relacji wykluczającej agresję zbrojną ze strony FR wobec Ukrainy. Według prezydenckiego doradcy ds. międzynarodowych Walerija Czałego, strona ukraińska poniosła porażkę w pierwszym rządzie na gruncie analitycznym, konceptualnym¹ czy też odwołując się do tematu niniejszego wystąpienia możemy powiedzieć – na gruncie doktrynalnym. Teoretycznie przecież Ukraina „powinna wiedzieć lepiej”, tzn. lepiej rozumieć i szybciej rozpoznawać zagrożenia płynące ze strony północnego sąsiada. Tego elementu w procesie programowania ukraińskiej polityki bezpieczeństwa jednak całkowicie zabrakło. Co istotne, nie chodzi tu wyłącznie o okres prezydentury Wiktora Janukowycza i rządów Partii Regionów. Praktycznie od drugiej połowy lat 90. XX wieku (po przyjęciu dwustronnej umowy bazowej i porozumień odnośnie Floty Czarnomorskiej) możemy zaobserwować tendencję do swoistego „lekceważenia” czynnika rosyjskiego w polityce bezpieczeństwa Ukrainy. Sytuacja paradoksalna i zarazem zaskakująca, bowiem obiektywne zależności polityczno-gospodarcze i polityczno-militarne pomiędzy Ukrainą i Rosją, a także specyficzne, deprecjonujące podmiotowość ukraińską postępowanie Federacji Rosyjskiej względem Ukrainy były niemalże normą, także w okresie ostatnich kilku czy też kilkunastu lat². Możemy, przy pewnym uproszczeniu problemu, mówić o „wysokim poziomie tolerancji” po stronie Kijowa wobec permanentnie powtarzających się aktów dyskryminacji gospodarczej, nacisków energetycznych, sporów dyplomatycznych czy nawet ostentacyjnej rosyjskiej obecności w ukraińskiej przestrzeni informacyjnej³. W żadnym z tych obszarów do roku 2014 strona ukraińska nie wypracowała efektywnej strategii postępowania ukierunkowanej na ochronę własnych interesów państwowych.

¹ *Якою буде зовнішньополітична стратегія в новому році?*, <http://www.radiosvoboda.org/media/video/26771752.html>, (20.11.2015).

² М. Кідрук, *Небратні. Україна - Росія: енциклопедія протистояння*, Харків 2015.

³ *Поточний стан українсько - російських відносин*, "Національна безпека і оборона", 5-6/2014, s. 3.

Ułomności dokumentów doktrynalnych

Ukraińskie dokumenty bazowe opisujące sferę bezpieczeństwa narodowego były do roku 2014 powszechnie krytykowane przede wszystkim za swą ogólnikowość oraz obecność spuścizny sowieckiej, zarówno na poziomie założeń ogólnych jak i w sferze terminologii⁴. Brak konkretyzacji poszczególnych zapisów doktrynalnych utrudniał jasne określenie kompetencji poszczególnych struktur i instytucji w ukraińskim systemie bezpieczeństwa narodowego. Możemy w danym przypadku stwierdzić, iż w praktyce nie istniał na Ukrainie efektywny system zależności (spójność koncepcyjna) w trójkącie „cele-struktury-zadania” zarówno jeśli brać pod uwagę okres pokoju jak i ewentualnego konfliktu zbrojnego. Zauważalna ułomność procesu prognozowania i planowania strategicznego w wydaniu ukraińskim była więc pochodną nie tylko bieżącej polityki ale również skutkiem niekonsekwencji i błędów popełnianych w sferze doktrynalnej⁵.

Chaotyczne i niespójne podejście w procesie programowania ukraińskiej polityki bezpieczeństwa widoczne było już w latach 90. XX wieku. Wystarczy przypomnieć, iż historycznie pierwsze projekty reformy armii ukraińskiej, które powinny w znaczący sposób uwzględniać założenia polityczne i taktyczne, zawarte w Doktrynie Wojennej⁶ zostały opracowane na długo przed pojawieniem się nowej redakcji tego dokumentu. Z kolei Doktryna Wojenna Ukrainy z 1993 roku o cztery lata wyprzedziła Koncepcję Bezpieczeństwa Narodowego (1997), która to uznawana jest za dokument nadrzędny o charakterze bardziej ogólnym⁷. Nie dość tego, nawet przyjęte w odstępnie kilku miesięcy 1993 roku Doktryna Wojenna i Podstawowe Kierunki Polityki Zagranicznej Ukrainy zawierały rozbieżne w swej istocie deklaracje.

Z kolei w 2003 roku na Ukrainie przyjęto po trzech latach od zainicjowania prac Podstawy Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy⁸. Co ciekawe dokument ten obowiązuje do dnia dzisiejszego (stan na: listopad 2015) i był wzorowany częściowo na ustawie o bezpieczeństwie narodowym USA z 1947 roku. Tekst doktryny ukraińskiej starał się łączyć podejście zachodnie z radzieckimi koncepcjami bezpieczeństwa narodowego, co także, zdaniem ukraińskich eks-

⁴ *Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України*, red. О. О. Резнікова, В. Ю. Цюкало, В. О. Паливода, С. В. Дрьомов, С. В. Сьомін, Київ 2015, s. 33.

⁵ О. Резнікова, В. Цюкало, *Висновки і рекомендації щодо внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України»*. Аналітична записка, <http://www.niss.gov.ua/articles/1775/>, (20.11.2015).

⁶ *Про Воєнну доктрину України*, <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3529-12>>, (21.11.2015).

⁷ О. М. Гончаренко, Е. М. Лисицин *Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України*, Київ 2001, s. 26.

⁸ *Про основи національної безпеки України*, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>>, (22.11.2015).

pertów, w istotny sposób utrudniło realizację polityki państwowej w tej sferze w kolejnych latach⁹. W okresie 2004-2014 Ukraina przyjęła nowe redakcje wszystkich głównych dokumentów formalnie określających politykę państwa w sferze bezpieczeństwa. Przy czym, trudno tu wskazać jakąkolwiek fundamentalną zmianę o charakterze jakościowym. Zwłaszcza dokumenty zatwierdzone w okresie rządów Wiktora Janukowycza świadczyły raczej o postępującej inercji polityki bezpieczeństwa Ukrainy¹⁰. W przyjętej w czerwcu 2012 roku Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy stwierdzono wprost, iż założenia wcześniejszego wariantu dokumentu z roku 2007 nie były realizowane nawet w minimalnym zakresie. Znamienne, iż podobnie wyglądała implementacja założeń z 2012 roku. Teoretycznie, zgonie z zapisami zawartymi w strategii w latach 2012-2013 na Ukrainie planowano przyjąć szereg poprawek do ustawodawstwa regulującego działalność w sektorze bezpieczeństwa państwa. W rzeczywistości jednak rządowe propozycje w tym zakresie miały charakter zmian czysto symbolicznych¹¹.

Analizując historię ewolucji doktrynalnej w wydaniu ukraińskim do roku 2014 nie sposób oprzeć się wrażeniu, iż rzeczywista zmiana w poszczególnych wariantach dokumentów bazowych sprowadzała się w gruncie rzeczy do swiostego „zonglowania” statusem Ukrainy w środowisku międzynarodowym. W zależności od koniunktury politycznej Ukraina była więc krajem, który albo oficjalnie na poziomie doktrynalnym deklarował zamiar integracji z NATO lub też rezygnował z osiągnięcia tego celu. Co istotne, teoretycznie wydawać by się mogło, iż tak fundamentalna korekta kierunku w sferze bezpieczeństwa i w polityce zagranicznej powinna rodzić natychmiast zmianę podstaw formalnoprawnych regulujących szeroko rozumiane „status quo” w ukraińskiej sferze bezpieczeństwa. Takiej konsekwencji, czy też bezpośredniej zależności jednak nie było, a klasycznym przykładem potwierdzającym daną tezę może tu być przebudowa założeń doktrynalnych przeprowadzona na Ukrainie po roku 2010¹².

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na jeszcze jeden istotny fakt. Otóż państwo ukraińskie mimo względnie niskiego poziomu nakładów co roku dysponowało jednak określonym budżetem wojskowym. Na Ukrainie funkcjonowało szereg instytucji formalnie realizujących założenia polityki obronnej,

⁹ Д. Є. Дмитрович, Л. Е. Михайлович, *Питання інституційної структуризації та нормативного забезпечення воєнної політики України*, "Стратегічні пріоритети", 1(34)/2015, s. 12.

¹⁰ N. Orłowska-Chyż, *Prezydent Janukowycz określa wizję bezpieczeństwa Ukrainy*, Analizy OSW, <<http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2012-06-13/prezydent-janukowycz-okresla-wizje-bezpieczenstwa-ukrainy>>, (22.11.2015).

¹¹ О. Резнікова, В. Цюкало, *Висновки і рекомендації щодо ...*, <<http://www.niss.gov.ua/articles/1775/>>, (20.11.2015).

¹² Г. Перепелиця, *Воєнна доктрина України та її відповідність євроінтеграційному курсу*, <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2013/Military%20strategy_ukr.pdf> (21.11.2015).

trwał proces profesjonalizacji sił zbrojnych, sukcesywnie przyjmowane były szczegółowe programy w zakresie modernizacji uzbrojenia i techniki wojskowej. W kontekście aneksji Krymu i rosyjskiej agresji na Wschodzie Ukrainy możemy przyjąć, iż w pełni uzasadnione okazały się tezy głoszące, że konstrukcja powyższa miała charakter w dużym stopniu fikcyjny¹³. Państwo ukraińskie nie było w stanie nie tylko zapobiec, ale również, w pierwszym okresie działań militarnych, skutecznie powstrzymać konfliktu wojskowego we wschodnich regionach kraju. Znamienne, iż obrona i opór przeciwko agresorowi na Ukrainie, zwłaszcza w pierwszych dniach i tygodniach, miały wymiar w gruncie rzeczy strictly obywatelski¹⁴. Nie będzie zbyt przesadą stwierdzenie, iż to samoorganizacja społeczeństwa, a nie państwa i jego struktur, wspomogła utrzymanie integralności terytorialnej, a nawet stała się swoistą gwarancją przetrwania niepodległej Ukrainy.

(R)ewolucja doktrynalna 2014 / 2015

W grudniu 2014 roku Rada Najwyższa Ukrainy przyjęła prezydencki projekt ustawy o rezygnacji z tzw. statusu pozablokowego¹⁵. Charakterystyczne, iż w parlamencie ukraińskim zarejestrowano ówczesnie aż cztery różne projekty ustaw wskazujące na konieczność porzucenia przez Ukrainę polityki pozablokowości. Wszystkie dokumenty, za wyjątkiem propozycji prezydenckiej, zawierały jasną deklarację, iż celem strategicznym Ukrainy powinno być uzyskanie pełnoprawnego członkostwa w Sojuszu Północnoatlantyckim. Projekt prezydenta Petra Poroszenki, który został ostatecznie przyjęty, zawiera natomiast stwierdzenie mówiące o konieczności uzyskania członkostwa w Unii Europejskiej i integracji w ramach „przestrzeni euroatlantyckiej”¹⁶. Niejasny charakter zapisu wykorzystanego w ustawie prezydenckiej był powszechnie krytykowany na Ukrainie, część ukraińskich polityków i ekspertów uznała, iż przyjęta zmiana w rzeczywistości nie daje odpowiedzi na pytanie zasadnicze – co jest celem ukraińskiej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa po rezygnacji ze statusu pozablokowego?¹⁷ Z punktu widzenia niniejszej analizy kwestia ta ma istotne znaczenie, bowiem może wskazywać raczej na ewolucyjne niż rewolucyjne podejście do zmian w ukraińskiej sferze bezpieczeństwa.

¹³ Л. Поляков, *Воєнна політика України: конструктивна невизначеність?*, „Національна безпека і оборона”, 8/2004, s. 13.

¹⁴ Ю.В. Опалько, *„Використання потенціалу громадянського суспільства для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії”*. Аналітична записка, <<http://www.niss.gov.ua/articles/1565/>>, (21.11.2015).

¹⁵ *Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості*, <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/35-19>>, (22.11.2015).

¹⁶ *Рада скасувала позаблоковий статус України*, <http://dt.ua/POLITICS/rada-skasuvava-pozablokoviy-status-ukrayini-159904_.html> (22.11.2015).

¹⁷ С. Толстов, *Міжнародна безпека України: засоби захисту від зовнішніх загроз в умовах кризи*, „Безпековий огляд ЦДАКР”, 16(32)2015, s. 31

Na gruncie formalnym proces całościowej przebudowy ukraińskiego systemu bezpieczeństwa narodowego, w tym także zmiany zapisów doktrynalnych, został zainicjowany dekretem prezydenckim w styczniu 2015 roku. Dekretem tym Prezydent Ukrainy zatwierdził całościowy program reform dla Ukrainy – Strategia Stałego Rozwoju 2020¹⁸. Na poziomie ogólnym dokument ten wskazuje następujące działania w zakresie reformy narodowego systemu bezpieczeństwa i obrony:

- funkcjonalna optymalizacja (zmniejszenie liczby struktur dublujących swoje kompetencje i struktur zbędnych w ramach systemu obronnego państwa);
- przegląd taktyk i strategii wojskowych;
- pełny przegląd struktur wywiadowczych (od poziomu poszczególnych oddziałów do poziomu Ministerstwa Obrony Ukrainy);
- scentralizowanie zakupów uzbrojenia i techniki wojskowej oraz innych zakupów w sferze obronnej państwa;
- optymalizacja systemu zabezpieczenia logistycznego;
- zmiana podejścia na poziomie doktrynalnym i konceptualnym do kwestii bezpieczeństwa narodowego;
- stworzenie efektywnego systemu reagowania kryzysowego na poziomie centralnych organów państwa;
- wzmocnienie i konkretyzacja roli Rady Bezpieczeństwa i Obrony Narodowej Ukrainy;
- pozyskanie inwestycji zagranicznych w sferze obronnej i wojskowej Ukrainy;
- wprowadzenie zasad nowej polityki kadrowej w strukturach bezpieczeństwa (weryfikacja kadry, rotacyjność personelu)¹⁹.

Program reform przedstawiony przez prezydenta Poroszenkę na początku 2015 roku jest co prawda dokumentem bardzo ogólnym, niemniej zawiera kilka istotnych elementów. Jednym z nich jest, już na tym etapie, wyraźne zaakcentowanie kluczowej roli Rady Bezpieczeństwa i Obrony Narodowej Ukrainy (RBNiOU). Casus RBNiOU jest dobrym przykładem ukazującym wcześniejsze wady i ułomności ukraińskiego systemu bezpieczeństwa narodowego. Do 2014 roku mieliśmy na Ukrainie sytuację, w której Rada Bezpieczeństwa tego państwa, w związku z bardzo niejasną podstawą formalno-prawną regulującą zakres działalności tegoż organu, zajmowała się w trakcie swych posiedzeń praktycznie nieograniczoną merytorycznie listą zagadnień (np. kwestia dostępności mieszkań na Ukrainie, ilość nielegalnego spirytusu na runku ukraińskim czy skala przemytu wyrobów tytoniowych)²⁰.

¹⁸ *Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"*, <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>>, (22.11.2015).

¹⁹ *Ibidem*

²⁰ О. Резнікова, В. Цюкало, *Висновки і рекомендації щодо ...*, <<http://www.niss.gov.ua/articles/1775/>>, (20.11.2015).

W maju 2015 roku na mocy kolejnego dekretu prezydenckiego weszła w życie nowa Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy²¹. Przyjęcie dokumentu zostało zapowiedziane w listopadzie 2014 roku, kiedy to zaprezentowano oficjalnie pierwszy projekt. Nową redakcję Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy przygotował zespół współpracowników Narodowego Instytutu Studiów Strategicznych w Kijowie. Przy czym, w odróżnieniu od poprzedniej wersji dokumentu, prace nad obecną strategią miały charakter jawny. Zgodnie z założeniami Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy ma pełnić funkcję swoistej mapy drogowej konkretyzującej kierunki reform i rozwoju w ukraińskiej sferze bezpieczeństwa²². Mimo iż w przyjętym dokumencie znajdziemy wiele zapisów o charakterze rewolucyjnym tekst strategii spotkał się na Ukrainie także z wieloma głosami krytycznymi. Generalnie podstawowe założenia zawarte w tekście mogą skłaniać do refleksji, iż kwestia współczesnych zagrożeń i wyzwań stojących przed Ukrainą została sprowadzona w gruncie rzeczy do jednego elementu (czynnika) – agresji Federacji Rosyjskiej wobec Ukrainy, która zgodnie z oceną ukraińską będzie miała charakter długookresowy.

Krytycy nowej strategii zwrócili uwagę, iż w dokumencie tym świadomie unika się terminu „wojna” i używa sformułowań typu „agresywne działania Rosji” czy też „agresja rosyjska”. Tym samym na gruncie doktrynalnym podtrzymana została teza o prowadzonej przez Ukrainę „operacji antyterrorystycznej” na terenie własnego kraju²³. W dokumencie sukcesywnie używa się też sformułowania „agresja na Wschodzie Ukrainy”, choć zdaniem części ukraińskich ekspertów należałoby identyfikować zaistniałą sytuację jako otwartą agresję przeciwko państwu ukraińskiemu jako takiemu. Tym bardziej, że w strategii wyraźnie zaznaczono, iż celem działań podejmowanych przez Rosję jest zniszczenie państwowości ukraińskiej i zagarnięcie terytorium Ukrainy. Powyższa formuła kłóci się również z zapisami nowej Doktryny Wojennej Ukrainy, która jako pierwszy z podstawowych celów polityki wojennej wymienia odparcie agresji zbrojnej Federacji Rosyjskiej przeciwko Ukrainie²⁴.

Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Ukrainy wyliczając aktualne zagrożenia dla bezpieczeństwa Ukrainy identyfikuje następujące przykłady agresywnych działań Rosji:

²¹ *Стратегія національної безпеки України*, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>>, (22.11.2015).

²² *Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році"*, ред. В. П. Горбулін, О. С. Власюк, Київ 2015, s. 102.

²³ Р. Зварич, *Мильні бульбашки монопольно-олігархічної стратегії*, <<http://gazeta.dt.ua/internal/milni-bulbashki-monopolno-oligarhichnoyi-strategiyi-.html>>, (23.11.2015).

²⁴ *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України"*, <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>>, (23.11.2015).

- agresja wojskowa (udział regularnych formacji, doradców, instruktorów i najemników w działaniach bojowych na terytorium Ukrainy);
- działalność wywiadowcza i dywersyjna (podsycanie konfliktów między etnicznych, wspieranie terroryzmu i tendencji separatystycznych oraz struktur quasi państwowych utworzonych na terenie Obwodu Donieckiego i Ługańskiego);
- tymczasowa okupacja terytorium Autonomicznej Republiki Krymu i miasta Sewastopola;
- zwiększanie obecności wojskowej w pobliżu granic Ukrainy oraz na terytoriach tymczasowo okupowanych;
- blokowanie działań podejmowanych przez Ukrainę w sferze demopolizacji gospodarki narodowej przez kapitał rosyjski;
- wojna ekonomiczno-handlowa;
- wojna psychologiczno-informacyjna²⁵.

Zdaniem Ołeksandra Skipalskiego, mimo iż strategia zasadniczo poprawnie identyfikuje zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego Ukrainy nie zawiera jednak żadnej spójnej i jednocześnie realistycznej koncepcji działań mogących skutkować trwałym odparciem agresji rosyjskiej. Według byłego szefa ukraińskiego wywiadu wojskowego przyjęty w maju 2015 roku dokument jest co najwyżej kompilacją koncepcji zawartych w strategiach bezpieczeństwa różnych państw, nie zaś oryginalną strategią wojskową i obroną na miarę wyzwań XXI wieku²⁶.

Zgodnie z zapisami strategii podstawowym instrumentem gwarantującym bezpieczeństwo państwa ukraińskiego mają być „potężne siły zbrojne”. Niestety dokument nie precyzuje w jaki sposób Ukraina, zwłaszcza w kontekście głębokiego kryzysu gospodarczego, będzie rozbudowywać własny sektor obronny. Szczegółowej odpowiedzi na to pytanie nie daje również zatwierdzona we wrześniu 2015 roku nowa Doktryna Wojenna Ukrainy. W dokumencie tym strona ukraińska zakłada, iż wydatki obronne państwa mają kształtować się na poziomie minimum 3% PKB, a budżet wojskowy powinien być w pierwszej kolejności przeznaczony na intensywne szkolenia wojskowe oraz zakup sprzętu i techniki w ramach corocznych zamówień państwowych²⁷. W artykule 45 dokumentu możemy znaleźć informację, iż rozwój potencjału obronnego Ukrainy wymaga jednak czasu oraz sukcesywnego przeprowadzenia kompleksowych radykalnych reform w skali całego państwa, które zostały wymienione w prezydenckiej strategii "Ukraina – 2020"²⁸.

²⁵ *Стратегія національної ...*, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>>, (22.11.2015).

²⁶ О. Скіпальський, *Стратегію національної безпеки України необхідно доопрацювати*, "Безпековий огляд ЦДАКР", 12(29)2015, s. 21

²⁷ *Про рішення Ради національної безпеки ...*
<<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>>, (23.11.2015).

²⁸ *Ibidem*.

Zarówno nowa Strategia jak i Doktryna nie konkretyzują również w jaki sposób rozbudowane i zmodernizowane Siły Zbrojne Ukrainy będą mogły skutecznie przeciwdziałać agresji wykorzystującej taktykę hybrydową i nieregularne formacje zbrojne. Według Ołeksandra Skipalskiego Ukrainie potrzebna jest w danym momencie przede wszystkim fundamentalna transformacja struktury wywiadowczej, przy czym nie chodzi tu o zwiększanie wskaźników ilościowych, ale o swoistą zmianę logiki (podejścia) w ramach działalności wywiadowczej²⁹. W analizowanych w niniejszym opracowaniu dokumentach nie znajdziemy także zbyt wielu konkretnych informacji odnoszących się do kwestii reformy systemu mobilizacji. Teoretycznie, nowoprzyjęte strategie ukraińskie wskazują na potrzebę przeprowadzenia zmian w tym obszarze. Jednocześnie jednak nie zawierają nawet ogólnych wskaźników, jak chociażby rzeczywisty poziom potrzeb mobilizacyjnych w kontekście aktualnych zagrożeń militarnych. Należy również zaznaczyć, iż nowe założenia doktrynalne praktycznie całkowicie pomijają ukraiński potencjał w sferze formacji ochotniczych. Jest to tym bardziej niezrozumiałe, iż współcześnie ochotnicy zasilają na Ukrainie nie tylko struktury Ukraińskiej Armii Rezerwowej czy Ochotniczego Korpusu, ale przede wszystkim Bataliony Gwardii Narodowej i Obrony Terytorialnej, a także bataliony specjalne milicji.

Podsumowanie

Z perspektywy czasu widać wyraźnie, iż dotychczasowe ukraińskie strategie i doktryny w sferze bezpieczeństwa miały charakter założeń co najwyżej deklaracyjnych, de facto nie wpływających na bieżącą politykę obronną państwa. W efekcie Ukraina do 2014 roku nie stworzyła stabilnego systemu mogącego, przynajmniej w części, skutecznie zareagować na zagrożenia dla bezpieczeństwa państwa, w tym na ewentualną agresję wojskową czy też podważenie integralności terytorialnej kraju. Na przełomie lat 2014 i 2015 strona ukraińska podjęła, wymuszona przez agresję z zewnątrz, próbę zreformowania zarówno własnego systemu bezpieczeństwa jak i wszystkich struktur wchodzących w jego skład, nie tylko Sił Zbrojnych Ukrainy. Proces ten ma znamiona działań zarówno o charakterze ewolucyjnym jak i rewolucyjnym. Niewątpliwie rewolucją w ukraińskim myśleniu o własnym bezpieczeństwie jest uznanie Rosji za agresora i kraj, który jest zdolny do podjęcia rzeczywistych działań militarnych wobec Ukrainy. Z kolei charakter ewolucyjny mają zapisy opisujące ukraińskie strategie polityczno-wojskowe w ramach środowiska międzynarodowego, w tym między innymi deklaracje odnoszące się do kwestii współpracy i integracji z Sojuszem Północnoatlantyckim.

²⁹ О. Скіпальський, *Стратегію національної ...*, s. 24

Bibliografia:

- ✓ Orłowska-Chyż N., *Prezydent Janukowycz określa wizję bezpieczeństwa Ukrainy*, Analizy OSW, <<http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2012-06-13/prezydent-janukowycz-okresla-wizje-bezpieczenstwa-ukrainy>>, (22.11.2015).
- ✓ *Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України "Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2015 році"*, ред. В. П. Горбулін, О. С.Власюк, Київ 2015, s. 102.
- ✓ Гончаренко О. М., Лисицин Е. М., *Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України*, Київ 2001, s. 26.
- ✓ Дмитрович Д. Є., Михайлович Л. Е., *Питання інституційної структуризації та нормативного забезпечення воєнної політики України*, "Стратегічні пріоритети", 1(34)/2015, s. 12.
- ✓ Зварич Р., *Мильні бульбашки монопольно-олігархічної стратегії*, <http://gazeta.dt.ua/internal/milni-bulbashki-monopolno-oligarhichnoyi-strategiyi-_.html>, (23.11.2015).
- ✓ Кідрук М., Небратні. *Україна - Росія: енциклопедія протистояння*, Харків 2015.
- ✓ *Концептуальні засади розвитку системи забезпечення національної безпеки України*, ред. Резнікова О. О., Цюкало В. Ю., Паливода В. О., Др'юмов С. В., Сьомін С. В., Київ 2015, s. 33.
- ✓ Опалько Ю.В., *"Використання потенціалу громадянського суспільства для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії"*. Аналітична записка, <<http://www.niss.gov.ua/articles/1565/>>, (21.11.2015).
- ✓ Перепелиця Г., *Воєнна доктрина України та її відповідність євроінтеграційному курсу*, <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2013/Military%20strategy_ukr.pdf> (21.11.2015).
- ✓ Поляков Л., *Воєнна політика України: конструктивна невизначеність ?*, „Національна безпека і оборона”, 8/2004, s. 13.
- ✓ *Поточний стан українсько - російських відносин*, "Національна безпека і оборона", 5-6/2014, s. 3.
- ✓ *Про внесення змін до деяких законів України щодо відмови України від здійснення політики позаблоковості*, <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/35-19>>, (22.11.2015).
- ✓ *Про Воєнну доктрину України*, <<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3529-12>>, (21.11.2015).
- ✓ *Про основи національної безпеки України*, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/964-15>>, (22.11.2015).

- ✓ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України", <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/555/2015>>, (23.11.2015).
- ✓ *Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020"*, <<http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>>, (22.11.2015).
- ✓ Резнікова О., Цюкало В., *Висновки і рекомендації щодо внесення змін до Закону України «Про основи національної безпеки України»*. Аналітична записка, <<http://www.niss.gov.ua/articles/1775/>>, (20.11.2015).
- ✓ Скіпальський О., *Стратегію національної безпеки України необхідно доопрацювати*, "Безпековий огляд ЦДАКР", 12(29)2015, s. 21.
- ✓ *Стратегія національної безпеки України*, <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>>, (22.11.2015).
- ✓ Толстов С., *Міжнародна безпека України: засоби захисту від зовнішніх загроз в умовах кризи*, "Безпековий огляд ЦДАКР", 16(32)2015, s. 31.
- ✓ *Якою буде зовнішньополітична стратегія в новому році?*, <<http://www.radiosvoboda.org/media/video/26771752.html>>, (20.11.2015).\